

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemaje za celo leto 3 gld. 40 kr. za pol leta 1 gld. 70 kr. za četrt leta 90 kr pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. 10 kr., za četrt leta 1 gld. 10 kr.

V Ljubljani 17. decembra 1890.

Obseg: Gnoj za sadno drevje. — Kakeršna setev, taka žetev! — Sol v živinski krmi. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novi čar.

Gospodarske stvari.

Gnoj za sadno drevje.

Znano je, da po obilni sadni letini malokedaj sledi zopet bogata sadonosna letina. Saj tudi drugače ne more biti, ker zemlja ne more vedno bogate hrane dajati drevesu, katero se v bogati letini tako rekoč unese in nima ob enem potrebne moči, da bi nastavilo tudi dovolj cvetnih popkov za prihodnje leto, in če bi jih tudi nastavilo, ne more jih izrežati, ker pomankuje mu potrebne hrane.

„Zemlja peša, drevje ne rodeva več tako obilno“ — pravijo naši ljudje. Res je. Vedno le jemati ji, a nikdar ji povrniti, to jo mora oslabiti. Res je, da drevo, na priliko hruševu, dela silno globoke korenine, ki dosepejo do onih zemeljskih plasti, do katerih ne more nobena druga rastlina priti. Pa v 50 letih tudi pobere drevo mnogo redilnih tvarin iz zemlje ter slednjič mora pešati prav zaradi pomankanja živeža, katerega ne dobi več v tej medli zemlji. Drevo hira in peša, dokler ne usahne popolnoma. A do tega, da bi sadnemu drevju pripomogli s primernim gnojem, nismo še prišli, ker še vedno smatramo drevo za rastlino, ki naj se sama preživlja.

Ako hočemo, da bodo naša sadna drevesa redneje in obilneje rodila, posnemati moramo poljedelce, ki pusti zemlji pomagajo z gnojem. Tudi sadjar mora iskati si pomoči v gnoji, brez katerega bo le redkokedaj imel bogate letine. Sadnemu drevju moramo z gnojenjem vsaj en del onih tvarin, katere je nam dalo po sadji, povrniti. Zagotovljen pa sme sadjerejec biti, da bo imel največji dobiček on sam, ker sadno drevje mu bo jako hvaležno in bogato povračalo, kar je od njega prejelo v dar.

Kako pa treba gnojiti sadnemu drevju?

Gnoji se lahko s hlevskim gnojem, ki se pred zimo krog drevesa potrosi, da ga zimska vlaga spira v tla. Vsakakor pa treba zemljo krog debla za 1 meter na široko prekopati. Na to prekopano zemljo se nasuje gnoj ter se ž njo tudi nekoliko pokrije. Premlad in premlad ne sme biti hlevski gnoj, v slamnat gnoj se kaj rade miši prikladijo.

Prav posebno potrebno pa je, da se gnoji, na priliko s kompostom, pred zimo ali po zimi, da pride po snegu in dežji redilna gnojina do spodnjih plasti, po katerih se navadno razprostirajo najboljše korenine. Koder imajo obilo hlevskega gnoja, lahko tako postrežejo sadnemu drevju.

Gnojnica pa je izvrstno gnojilo za sadno drevje, ker pride prav naglo do najtanjših korenin, ki pa se navadno nahajajo le po najglobokejših plasteh.

Z debelim, na konci zaostrenim kolom ali tudi s krampom se okrog debla pa nekoliko od njega, napravijo luknje po $\frac{1}{2}$ metra globoke, in vanje se vliva gnojnica, katero treba, ako je močna, navadno z $\frac{2}{3}$ vode stanjšati. Dobro pa je, da je gnojnica vže nekoliko stara, to je, da je vže povrela.

Prav primeren gnoj za sadno drevje si napravimo, če nabiramo v neprodirno jamo ali kad navadne hlevske gnojnice in vanjo nametavamo smeti, pepela, pepelike, saj, ter pustimo, da vse to dobro povre. Po potrebi prilijemo vode, da ni premočna ta tekočina, posebno če jo rabimo v suhem ali celo vročem vremenu. V izkopane luknje se vliva taka gnojilna voda, in potem čez nekoliko časa se luknje zaspo z zemljo ali pa le z ruševjem pokrijejo. Nikdar pa ne smemo rabiti take premočne pa premlade gnojnice, ker bi lahko mladim koreninam škodovala po svoji razjedljivosti, vsled katere koreninice lahko usahnejo.

Z gnojnico se gnoji sadnemu drevju ali zgodaj spomladi, ali pa koncem julija in začetkom avgusta, — v poslednji dobi pa mora biti dokaj stanjšana, in najboljše je, da se gnoji ob močnem deževju. Če se je tak tekoč gnoj vže razkrojil in povrel, silno hitro se spozna njegova korist, v malo tednih skoro opešana drevesa poženo iz nova krepke mladike. Če je še tako drobno sadje, v treh tednih neverjetno odebeli. Tak tekoč gnoj pomaga posebno meseca avgusta, da debelji sadje, katero tudi ne odpada, ker drevo pridobi večo moč. Prav posebno pa koristi s tem, da drevo oživljeno po takem gnoji izdelava močne cvetne popke, kar se v tej dobi vrši. Onim sadjerejcem, ki imajo stare onemogle sadne vrte, kakeršni se nahajajo le prepogostoma, prav toplo svetujemo, naj pred zimo okopljejo drevje, namreč prekopljejo vso trato, ali vsaj krog vsakega debela zemljo za 1 meter na široko. Pogostoma je prav to, ker je trata sadnemu vrtu stara, vsa posuta in trda, vzrok, da peša drevje, in ni je boljše pomoči v takem slučaju, nego da se taka stara trata prekoplje pred zimo in pognoji. Tako prekopavanje zemlje pospešuje, da prihaja v zemljo zrak s svojim kislecem, prepotrebni za razkrojevanje še nerazkrojenih rudninskih tvarin. Paziti pa je treba pri prekopavanji, da se korenine drevju ne ranijo.

Da okopana drevesa bogato rode, izpričuje nam izkušnja, da po zelenjadnih vrtih, po katerih so sadna drevesa zasajena in ki se zaradi vrtnih rastlin obilno gnoje in prekopavajo, rode sadna drevesa navadno obilno in redno leto za letom.

Umni sadjerejci poskušali so tudi razne rudninske gnojilne tvarine, na pr. pepel, zmlete kosti, žveplenokisli kalij itd. Poskušne so dokazale, da gnoj, ki je sestavljen iz pepela in zmletih kosti, jako pospešuje cvetje. S tako mešanico pognojeno majhno, komaj 3 $\frac{1}{2}$ metra visoko drevo je imelo nad 1800 cvetnih popkov. Prav obilen sad imelo je drevje, kateremu se je pognojilo z mešanico zmletih (razkrojenih) kosti in žveplenokislega kalija, vsakega po 2 $\frac{1}{2}$ g. (Zmes 2 $\frac{1}{2}$ g zmletih kosti in 2 $\frac{1}{2}$ g žveplenokislega kalija zadostuje za 12 dreves.)

Gnojnica in pepel, in sicer na 10 kilo gnojnice 1 kilo bukovega pepela, naj bode toraj jako toplo priporočena gnojilna tvarina za sadno drevje.

Dandanes mora poljedelec uprav v umni gnojitvi iskati si pripomoči, da ž njo prisili pešajočo zemljo do le sploh mogoče velike rodovitnosti. Prav tako naj tudi sadjerejci izkušajo iz sadnih vrtov dobivati najobilnejših dohodkov, kar bodo gotovo dosegli, če si bodo pomagali z umnim gnojenjem sadnih vrtov in dreves.

Kakeršna setev, takšna žetev!

Kakeršna setev, takšna žetev! Resničen pregovor, katerega ne moremo nikdar dosti živo spominati naših kmetovalcev. Naj mi bode toraj dovoljeno, zopet nekaj

vrstic o tem pisati, ker ravno sedaj se zopet pripravlja kmetovalec na jaro setev, nadejoč se, da mu bogato obrodi zrnje.

Nikakor ne zadostuje, da kmetovalec dobro pognoji in obdela njivo in potem dobrotljivi naravi prepusti vse drugo; nego, on more še mnogo storiti, in to mora.

Pred vsem je treba za obilo žetev dobrega semena in pa semenske premenjave ob določenem času. To oboje vedo naši kmetovalci žalibog še veliko premalo ceniti. Ne menimo pa množice vsejanega semena. Nasprotno! Saj pri nas kmetje dostikrat vsejejo še preveč semena, katero ali ne skali vse, ali pa tako gosto zaraste njivo, da žito niti dobro rasti ne more. V mislih imamo najbolj, ali je seme dobro ali ne. Naši kmetovalci si pripravijo seme sami, in sicer iz svojega pridelka, in kakšno je to, ve vsak sam. Naše domače žito je le toliko očiščeno, da so pleve od zrnja ločene, vsa druga nesnaga, kakor plevelna zrna ter mala, zlomljena, nedozorela zrna ostanejo pa še vedno v semenu. Da po tacem semenu ni misliti na dober pridelek, mora vsak sprevideti, niti ni treba, da bi bil kmetovalec, kajti plevel da plevel, in majhna nedozorela zrna sicer kalijo, a ne dajo nikdar lepih klasov z lepim zrnjem. Na vse to se nikdar ne misli; če je potem njiva polna plevela ali pa vsled slabega zrnja redko zarastena, vzrok je zemlja, slabo vreme itd., le kmetovalec sam ni nikdar kriv.

Ako bi vsak kmetovalec, naj ima veliko ali malo polja, rabil le dobro seme, katero je kupiti od poštenih in zanesljivih semenskih pridelovalcev, potem bi gotovo ne tožil toliko o slabih letinah in zraven tega bi imel njive brez plevela in pridelek, katerega bi mogel po najvišji ceni prodati. Žalibog pa večina naših kmetovalcev ne gleda na žetev, ampak le misli, kako bi mogli pri setvi par krajcarjev prihraniti. Od tod prihaja, da sejejo ceno in slabo seme ter se ne morejo odločiti, da bi nekoliko globoče segnili v žep ter kupili boljšega in čistejšega semena.

V semenu niso skrite le osnovne oblike prihodnje rastline, ampak skrbna mati narava skrbela je tudi za primerno hrano, da mlade rastlinice, kadar pridejo na svet, ne trpijo pomankanja. Če kaže seme vsled svoje zunanje oblike, da ni popolno, ali pa če je celo strto potem ni v njem dovolj prve hrane mladi rastlinici. Iz vseh teh vzrokov naj bi kmetovalci vendar pričeli rabiti popolnoma čisto in vse enako ter popolnoma razvito seme, nikdar pa ne iz skoposti cenega in slabega semena, ker tu je napačno hraniti in ob enem neodpustna in kazniva malomarnost.

Nikdar ne moremo dovolj priporočati setve najboljšega in ob enem suhega semena. Zato je važno, določiti semenovo kmetijsko vrednost, težo zrna in kaljivost.

Težo določimo zrnu s tehtanjem, na pr. ako steh-tamo 100 zrn; 100 zrn rži tehta 1 $\frac{1}{2}$ do 4 grame, 100 zrn pšenice pa 2 $\frac{1}{2}$ do 3 grame.